

اعلام جرم در فرآیند کیفری

دکتر علیرضا مهدی پورمقدم

با دیباچه

دکتر باقر شاملو

نام کتاب : اعلام جرم در فرآیند کیفری

مؤلف: علیرضا مهدی‌پور مقدم - متولد ۱۳۵۶

ناشر نشر میزان

تعداد صفحات: ۳۳۶ ص.

شابک: 978-622-212-230-0

تقدیم به:

همسرم؛ به پاس همیاری، همدلی و شکیبایی‌های ارزشمندش ...

فهرست مطالب

دیاچه	۱۵
درآمد	۲۳
بخش اول: مفاهیم، مبانی و اهداف اعلام جرم	۲۹
فصل اول: تبیین مفاهیم ناظر به اعلام جرم	۳۱
مبحث اول: مفهوم شناسی، مقارنه شناسی و دسته بندی‌های اعلام جرم	۳۲
گفتار اول: ماهیت اعلام جرم و اقسام آن	۳۲
الف: مفاهیم اعلام جرم	۳۳
۱- اعلام	۳۳
۲- مفهوم جرم	۳۴
۳- تعریف اعلام جرم	۳۸
ب: دسته بندی موارد اعلام جرم	۴۳
۱- دسته بندی بر اساس الزام و اختیار در اعلام جرم	۴۳
۱-۱ اعلام جرم اختیاری	۴۳
۱-۲ اعلام جرم الزامی	۴۵
۲- دسته بندی اعلام جرم بر اساس شیوهی آن	۵۰
۲-۱ اعلام جرم شفاهی	۵۰
۲-۲ اعلام جرم کتبی	۵۰

۶ □ اعلام جرم در فرآیند کیفری

- ۳- اعلام جرم در جرایم مشهود و غیر مشهود ۵۲
- ج: اعلام کننده‌ی جرم و مفاهیم مشابه ۵۳
- ۱- اعلام کننده جرم در کنار شاهد وقوع جرم و مطلع از آن ۵۳
- ۲- اعلام کننده‌ی جرم و مُخبر جرم ۵۶
- گفتار دوم: نهادهای مشابه اعلام جرم ۵۹
- الف: اعلام جرم و گزارش جرم ۶۰
- ۱- جایگاه گزارش دهی در قانون ارتقاء سلامت نظام اداری و مقابله با فساد ۶۲
- ۲- اقسام ساز و کار گزارش دهی در قانون ارتقای سلامت نظام اداری و مقابله با فساد ۶۴
- ب: اعلام جرم و شکایت از جرم ۶۵
- ج: اعلام جرم و تعقیب عمومی یا خصوصی جرم ۶۹
- د: اعلام جرم و اقامه دعوی گروهی ۷۰
- مبحث دوم: ویژگی‌ها و اهداف اعلام جرم ۷۱
- گفتار اول: بایسته‌های اعلام جرم ۷۲
- الف: گستردگی مشارکت کنندگان در اعلام جرم ۷۳
- ۱- اعتقاد به مشروعیت جرم انگاری ۷۴
- ۲- آگاهانه بودن اعلام جرم ۷۴
- ۳- داوطلبانه و ارادی بودن اعلام جرم ۷۵
- ۴- تاثیرگذار بودن اعلام جرم ۷۵
- ب: دو جنبه گرایشی تکلیف و اختیار در اعلام جرم ۷۵
- گفتار دوم: ویژگی‌های اعلام جرم در دادرسی‌های بین‌المللی و داخلی ۷۷
- الف: اعلام جرم در قالب اصطلاح عام دوست دادگاه در دادرسی‌های بین‌المللی ۷۸
- ب: اعلام جرم در دادرسی‌های داخلی ۷۹
- گفتار سوم: اهداف اعلام جرم ۸۱
- الف: اهداف حقوقی ۸۱
- ۱- پاسخ به بی‌نظمی (رویکرد کتتری) ۸۲

فهرست مطالب □ ۷

۲- مقابله با بی‌کیفر ماندن و تحقق عدالت.....	۸۳
۳- امنیت جانی و مالی شهروندان.....	۸۵
۴- کاهش هزینه‌های نظام عدالت کیفری در کشف جرایم.....	۸۷
ب: اهداف جرم‌شناختی.....	۹۰
۱- کمک به آغاز فرآیند اصلاح و درمان در جهت کاهش تکرار جرم.....	۹۰
۲- حمایت از بزه‌دیدگان و تأکید بر بُعد حمایتی عدالت ترمیمی.....	۹۱
ج: اهداف فرهنگی و اجتماعی.....	۹۳
فصل دوم: مبانی اعلام جرم.....	۹۴
مبحث اول: مبانی جامعه‌شناختی، فقهی، حقوقی و فلسفی اعلام جرم.....	۹۵
گفتار اول: مبانی جامعه‌شناختی.....	۹۵
الف: مبانی برخاسته از نظریه مشارکت عمومی و همبستگی اجتماعی.....	۹۵
۱- مفهوم مشارکت عمومی - اجتماعی و مولفه‌های موثر آن در اعلام جرم.....	۹۵
۲- کارکرد مشارکت عمومی - اجتماعی در پیشگیری از ارتکاب جرایم.....	۹۷
ب: مبانی برخاسته از نظارت همگانی و اجتماعی.....	۹۸
۱- نظارت همگانی و مولفه‌های موثر آن در اعلام جرم.....	۹۹
۲- نظارت همگانی از حیث تأثیر بر اقسام اعلام جرم.....	۱۰۰
گفتار دوم: مبانی فقهی اعلام جرم.....	۱۰۲
الف: سیاست جنایی مبتنی بر تعاون، عدالت اجتماعی و فرهنگی و فعالیت‌های	
اشتراکی.....	۱۰۲
ب: مسئولیت همگانی در تحقق مردم‌سالاری و جامعه‌ی مدنی دینی.....	۱۰۵
ج: اعلام جرم در بستر نوعی همسویی با امر به معروف و نهی از منکر.....	۱۰۸
گفتار سوم: مبانی حقوقی.....	۱۱۱
الف: مبانی برخاسته از مکاتب فلسفی حقوق کیفری.....	۱۱۱
۱- مکتب کلاسیک.....	۱۱۲
۲- مکتب تحقیقی.....	۱۱۲
۳- مکتب دفاع اجتماعی.....	۱۱۲
ب: مبانی حقوقی برخاسته از ملاحظات و ضرورت‌های عملی.....	۱۱۳

۸ □ اعلام جرم در فرآیند کیفری

- ۱- تأمین مصالح عمومی و فردی در جامعه ۱۱۳
- ۲- پیشگیری از ضرر به شهروندان ۱۱۸
- ۳- افزایش سرعت در رسیدگی کیفری و کشف جرم ۱۱۹
- ۴- خنثی سازی و عدم تسامح نسبت به بزهکاران ۱۲۲
- ۵- رابطه استخدامی ۱۲۵
- ۶- کارکردهای حقوقی تقویت کننده‌ی جرم انگاری عدم اعلام جرم ۱۲۵
- ۶-۱- کمال گرایی قانونی ۱۲۶
- ۶-۲- اصل عدم صدمه ۱۲۷
- گفتار چهارم: مبانی فلسفی ۱۲۷
- الف: اصالت جمع گرایی ۱۲۸
- ب: اخلاق گرایی ۱۲۹
- ج: عدالت گرایی ۱۳۰
- مبحث دوم: اعلام جرم از منظر رشته‌های علوم جنایی ۱۳۱
- گفتار اول: تأثیر یافته‌های جرم شناسی و بزه‌دیده شناسی بر اعلام جرم ۱۳۲
- الف: تأثیر جرم شناسی پیشگیری بر اعلام جرم ۱۳۳
- ۱- پیشگیری کیفری از طریق اعلام جرم ۱۳۴
- ۲- تقویت اثر پیشگیرانه‌ی وضعی در اثر اعلام جرم ۱۳۵
- ۳- پیشگیری از بزه دیدگی مکرر ۱۳۶
- ب: جرم شناسی امنیتی و تأثیر بر پذیرش حداکثری اعلام جرم ۱۳۸
- ج: تأثیر منفی تفکر انتقادی مبنی بر برچسب زنی بر اعلام جرم ۱۳۹
- ۱- نقش نهادهای دولتی اعلام کننده‌ی جرم در برچسب خوردن افراد در فرآیند کیفری ۱۴۰
- ۲- نقش دخالت نهادهای پیرا قضایی اعلام کننده‌ی جرم در برچسب خوردن افراد در فرآیند کیفری ۱۴۱
- د: تأثیر بزه‌دیده شناسی حمایتی بر اعلام جرم ۱۴۴
- ۱- مولفه‌ها و اجزای رویکرد بزه‌دیده شناسی حمایتی مرتبط با اعلام جرم ۱۴۸
- ۲- شرایط اعلام جرم از منظر رویکرد بزه‌دیده شناسی حمایتی ۱۴۹

فهرست مطالب □ ۹

گفتار دوم: سیاست جنایی و اعلام جرم.....	۱۵۰
الف: سیاست جنایی از منظر تأثیر بر مبنای پذیرش اعلام جرم.....	۱۵۱
۱- اعلام جرم در قالب سیاست جنایی مشارکتی.....	۱۵۱
۲- اعلام جرم در قالب تقویت رکن جامعه‌ی و مسئولیت اجتماعی در سیاست جنایی.....	۱۵۵
ب: سیاست جنایی از منظر تأثیر بر میزان دامنه‌ی پیش‌بینی تقنینی اعلام جرم.....	۱۵۷
۱- رویکرد حداقلی به پذیرش اعلام جرم در قوانین.....	۱۵۸
۲- رویکرد حداکثری به پذیرش اعلام جرم در قوانین.....	۱۶۰
بخش دوم: تحلیل حقوقی شرایط، جلوه‌ها و نتایج اعلام جرم.....	۱۶۱
فصل اول: شرایط قانونی اعلام جرم.....	۱۶۳
مبحث اول: تحلیل حقوقی رفتارهای مجرمانه و بزه‌دیدگان مرتبط با اعلام جرم.....	۱۶۴
گفتار اول: عناصر تشکیل دهنده جرم عدم اعلام جرم و سابقه تقنینی آن.....	۱۶۴
الف: عناصر جرم عدم اعلام جرم.....	۱۶۵
ب: سابقه جرم‌انگاری موارد عدم اعلام جرم.....	۱۶۹
۱- اعلام جرم اشخاص غیر از متهم و ضابط دادگستری.....	۱۶۹
۱-۱- اعلام جرم از سوی ناظر جرم.....	۱۶۹
۱-۲- اطلاع جرم از سوی مقامات و اشخاص رسمی.....	۱۷۰
۲- عدم گزارش ارتشاء، اختلاس، تصرف غیرقانونی، کلاهبرداری، تدلیس در معاملات دولتی و اخذ پورسانت.....	۱۷۰
۳- عدم گزارش وجود میکرده و قمارخانه.....	۱۷۲
۴- عدم گزارش ایجاد اخلال در نظام اقتصادی کشور.....	۱۷۳
۵- عدم گزارش سرقت یا مفقود شدن وسیله نقلیه یا پلاک آن.....	۱۷۴
۶- عدم گزارش جرم ارتكابی علیه بزه‌دیدگان خاص.....	۱۷۵
۷- عدم گزارش جرایم موضوع ماده ۱۳ قانون ارتقاء سلامت نظام اداری و مقابله با فساد.....	۱۷۸

۱۰ □ اعلام جرم در فرآیند کیفری

- ۸- عدم گزارش مقدمات ارتکاب جرایم مرتبط با اخلال گران در امنیت پرواز
هواپیما و خرابکاری در وسایل و تاسیسات هواپیمایی..... ۱۷۸
- ۹- عدم گزارش جرم قاچاق کالا و ارز..... ۱۷۹
- گفتار دوم: عدم اعلام جرم یا اعلام کذب آن به عنوان رفتار مجرمانه..... ۱۸۰
- الف: ارکان و شرایط جرم عدم اعلام جرم..... ۱۸۰
- ب: ارکان و شرایط جرم اعلام کذب جرم..... ۱۸۶
- گفتار سوم: جرایم موضوع اعلام جرم..... ۱۸۹
- الف: جرایم اقتصادی..... ۱۹۰
- ب: جرایم امنیتی - تروریستی..... ۱۹۳
- ج: جرایم زیست محیطی..... ۱۹۶
- د: جرایم علیه میراث فرهنگی..... ۲۰۱
- ه: جرایم نظامیان..... ۲۰۷
- و: جرایم نوین موضوع اعلام جرم..... ۲۰۸
- ۱- جرایم و تخلفات علیه هوای پاک..... ۲۰۹
- ۲- جرایم و تخلفات علیه توسعه و تقویت نظام استاندارد..... ۲۱۰
- گفتار چهارم: بزه‌دیدگان موضوع اعلام جرم..... ۲۱۳
- الف: افراد نیازمند حمایت..... ۲۱۳
- ۱- سالخوردگان..... ۲۱۳
- ۲- کودکان..... ۲۱۶
- ۳- زنان..... ۲۲۴
- ب: دامنه‌ها و موضوعات نیازمند حمایت..... ۲۲۵
- ۱- محیط زیست..... ۲۲۵
- ۲- حقوق شهروندی..... ۲۲۸
- مبحث دوم: شیوه‌ها و شرایط ناظر به فرآیند اعلام جرم..... ۲۲۹
- گفتار اول: شیوه‌های اعلام جرم از منظر اعلام کنندگان جرم..... ۲۳۰
- الف: شرایط اعلام جرم از منظر دخالت نهادهای رسمی دولتی..... ۲۳۰
- ۱- ضابطان دادگستری..... ۲۳۱

فهرست مطالب □ ۱۱

۲- سازمان‌های دولتی و مدیران آنها.....	۲۳۵
۳- کارکنان سازمان‌های دولتی.....	۲۳۶
ب: شرایط اعلام جرم از منظر دخالت نهادهای غیر رسمی غیردولتی.....	۲۳۸
۱- شهروندان.....	۲۳۸
۲- سازمان‌های مردم نهاد (سمن‌ها).....	۲۳۹
گفتار دوم: مراحل شکلی فرآیند اعلام جرم.....	۲۴۲
الف: مرحله‌ی قبل از اعلام جرم.....	۲۴۲
۱- سنجش وقوع جرم.....	۲۴۳
۲- قرائن مقتضی وقوع جرم موضوع اعلام.....	۲۴۳
ب: مرحله‌ی حین اعلام جرم.....	۲۴۵
۱- شیوه‌ی اعلام جرم.....	۲۴۵
۲- مقام یا مرجع دریافت کننده‌ی اعلام جرم.....	۲۴۶
ج: مرحله‌ی پس از اعلام جرم.....	۲۴۸
۱- پیگیری پس از اعلام از سوی اعلام کننده.....	۲۴۸
۱-۱- پیگیری از طریق استعلام فرآیند کیفری اتخاذی (پیگیری اداری).....	۲۴۹
۱-۲- پیگیری از طریق شرکت در جلسات رسیدگی کیفری.....	۲۵۰
۱-۳- پیگیری از طریق اقامه دلیل در جرایم منافی عفت.....	۲۵۵
۱-۴- پیگیری از طریق اعتراض به رأی صادره نسبت به جرم اعلام شده.....	۲۵۶
۲- اعتراض به عدم تعقیب پس از اعلام از سوی اعلام کننده.....	۲۵۶
فصل دوم: آثار حقوقی، چالش‌ها و راه حل‌های ناظر به اعلام جرم.....	۲۶۰
مبحث اول: آثار حقوقی اعلام جرم.....	۲۶۰
گفتار اول: عوامل موثر بر میزان اعلام جرم.....	۲۶۱
الف: تأثیر نوع جرم ارتكابی در عدم اعلام جرایم.....	۲۶۲
ب: محل ارتكاب جرم.....	۲۶۴
گفتار دوم: تضمین پیاده سازی صحیح اعلام جرم.....	۲۶۶
الف: سیاست‌های تشویقی ناظر به اعلام جرم.....	۲۶۶
ب: ضمانت اجرای عدم اعلام جرم.....	۲۶۷

۱۲ □ اعلام جرم در فرآیند کیفری

- ۱- تحلیل حقوقی اعلام کذب جرم (گمراه کردن مقام قضایی یا اداری) ۲۶۷
- ۲- بازشناسی ضمانت اجرای عدم اعلام جرم یا اعلام جرم غیر اصولی و توأم با سوء نیت ۲۷۱
- ج: امکان سنجی و ضرورت پیش‌بینی جبران ضرر ناشی از اعلام جرم اشتباه یا دارای سوء نیت ۲۷۴
- مبحث دوم: چالش‌ها و راهکارهای اثربخشی اعلام جرم و تقویت آن ۲۷۸
- گفتار اول: چالش‌های ساختاری کلان در اعلام جرم ۲۷۸
- الف: چالش‌های دولت مدار ۲۷۹
- ب: چالش‌های جامعه مدار ۲۸۶
- گفتار دوم: چالش‌های قضایی موجود در مشارکت اعلام کنندگان جرم ۲۸۹
- الف: چالش‌های مرتبط با دامنه‌ی اختیارات اعلام کنندگان جرم ۲۸۹
- ۱- اختیاری بودن اعلام جرم ۲۹۰
- ۲- انتخابی بودن نهادهای جامعوی دارای وظیفه‌ی اعلام جرم ۲۹۲
- ب: خلأهای متعدد تقنینی و اجرایی دخالت نهادهای جامعوی ۲۹۳
- ج: بی‌ضابطگی اجرایی در اعلام جرم ۲۹۳
- ۱- سلیقه‌گرایی کنشگران قضایی ۲۹۳
- ۲- نا آگاهی کنشگران موثر در اعلام جرم ۲۹۴
- د: تعارض با وظیفه‌ی مبتنی بر رازداری از سوی صاحبان حرفه‌ها و مشاغل حقوقی ۲۹۵
- ه: اقدامات احتیاطی و حمایتی از اعلام کنندگان جرم ۲۹۸
- گفتار سوم: راهکارهای تقویت اثربخشی اعلام جرم ۳۰۲
- الف: راهکارهای قانونی ۳۰۲
- ب: راهکارهای فرهنگی ۳۰۴
- ج: راهکارهای اجرایی ۳۰۵
- برآمد ۳۰۹
- فهرست منابع و مآخذ ۳۲۱
- الف: فهرست منابع فارسی ۳۲۱

فهرست مطالب □ ۱۳

۱- کتاب‌ها.....	۳۲۱
۲- مقالات.....	۳۲۵
۳- پایان نامه‌ها و رساله‌ها.....	۳۳۲
ب: فهرست منابع انگلیسی.....	۳۳۴
پیوست: نمودارها.....	۳۳۵